

سلسله دروس تفسیر قرآن کریم (۲)

سیاست در قرآن (۲)

تفسیر آیات سیاسی قرآن

تألیف:

آیت الله سید احمد علم الهدی

فهرست مطالب

بخش پنجم: کاروردهای دولت اثر منظر قرآن.....	۱۷
مقدمه.....	۱۹
فصل اول: کاروردهای عام دولت در بیان قرآن.....	۲۱
۱. حکمرانی.....	۲۳
یک. حکمرانی بر اساس قانون وحی نه خواست مردم.....	۲۴
یکی بودن قانون در ادیان توحیدی و تفاوت در اجرا.....	۲۵
دو. بُعد فعلی و انفعالی عنصر حکمرانی در نظام الهی.....	۲۹
سه. کسب اجازه از رسول خدا ﷺ تحقق بخش بُعد انفعالی حکمرانی.....	۳۳
۲. حلّ و فصل اختلاف‌ها، منازعه‌ها و خصومت‌ها.....	۳۴
یک. ولایت تشریعی خداوند در حلّ و فصل اختلاف‌ها.....	۳۵
دو. لزوم مراجعه به حکم الله در حلّ منازعه‌ها.....	۳۶
سه. پیامبران ﷺ مجری احکام الهی نه صادرکننده آن‌ها.....	۳۸
۳. مقابله با تهدیدهای خارجی.....	۴۰

- ۴۲..... یک. حمایت از مستضعفان هدف از دفاع در راه خدا.
- ۴۳..... لزوم بصیرت در جنگ با اولیاء شیطان.
- ۴۴..... علت ضعف کید شیطان.
- ۴۵..... دو. انگیزه‌های مؤمنان از دفاع و جنگ.
- ۴۵..... اول. پیمان شکنی.
- ۴۶..... دوم. تقابل با رهبری امت.
- ۴۶..... سوم. آغاز جنگ از سوی مخالفان.
- ۴۷..... سه. حدّ و مرز دفاع مسلمانان از جامعه اسلامی.
- ۴۷..... اول. رسیدن اهل ایمان به آرامش و احساس عزت.
- ۴۸..... لزوم توجه به روان‌شناسی اجتماعی در حکومت.
- ۴۸..... دوم. ترمیم عواطف جریحه‌دار شده مؤمنان.
- ۴۹..... سوم. اطمینان از پایان تهدید دشمن و ندامت متجاوزان.
- ۴۹..... چهار. جهاد و قتال در اندیشه سیاسی اسلام.
- ۵۰..... اول. دسته‌بندی آیات جهاد در قرآن.
- ۵۲..... دوم. تحلیل اهل سنت نسبت به جهاد و قتال.
- ۵۳..... سوم. ماهیت جهاد و قتال در اندیشه سیاسی اسلام.
- ۵۴..... چهارم. حاکمیت دین در زمین و احیای فطرت انسانی، علت وجوب جهاد.
- ۶۰..... پنجم. اختصاص نداشتن جنگ به اسلام و سابقه آن در تمام ادیان.
- ۶۵..... ۴. مقابله با تهدیدهای داخلی.
- ۶۶..... یک. تأکید قرآن بر مقابله با تهدیدهای داخلی.
- ۶۸..... مناقضانه بودن تهدید داخلی و علل شکل‌گیری آن.
- ۶۸..... اول. بایکوت غیر مسلمانان.
- ۶۸..... دوم. غلبه قدرت اسلام.
- ۶۸..... سوم. استفاده از فرصت‌ها.
- ۶۹..... دو. انواع تهدیدهای داخلی و راهکار مقابله با آنها.

۶۹	اول. فتنه
۷۱	خطر شدید فتنه داخلی نسبت به دشمن خارجی
۷۲	برخورد با فتنه وظیفه هر مسلمان
۷۳	لزوم داشتن بصیرت در تشخیص فتنه
۷۴	دوم. محبت به کفر علیه ایمان
۷۴	معنای دقیق استحباب کفر بر ایمان
۷۶	تهدید حکومت دینی و راه مقابله با آن
۷۷	منع کارگزاران و عموم مردم از محبت و رزی به کافران
۷۸	شدت تأثیرگذاری پدر و برادر بر انسان
۷۹	هم جنسی ولی و متولی
۸۱	سوم. بغی
۸۳	چهارم. فساد کردن در زمین
۸۶	پنجم. رویارویی با خدا و رسول ﷺ
۸۸	کیفر شدید رویارویی کنندگان با خدا و رسول ﷺ
۸۹	اقسام غلبه خدا و رسول ﷺ
۹۰	عدم مودت اهل ایمان نسبت به گروه مقابله کننده
۹۲	۵. مقابله با جرم و مبارزه با مجرمان
۹۳	یک. دستگاه حاکمیت الهی، مجری مجازات مجرمان
۹۴	لزوم مجازات مجرمان پس از ابلاغ قانون
۹۵	دو. نصرت مؤمنان و مجازات مجرمان، وظیفه دولت اسلامی
۹۵	وجه تناسب نصرت مؤمنان با انتقام از مجرمان
۹۶	سه. سلطه ولی امر بر مجازات مجرمان
۹۷	چهار. اجرای احکام دین، لازم نصرت الهی مؤمنان
۹۸	اجرای قوانین در پرتو حکومت اسلامی
۹۹	مجازات مجرمان وظیفه دولت، نه مردم

۶. مدیریت رسانه و اخبار ۱۰۱
- یک. مدیریت در کنترل و تهذیب اخبار ۱۰۲
- فضل و رحمت خدا در نحوه مدیریت اخبار ۱۰۳
- دو. مدیریت در اطلاع رسانی دقیق و به هنگام ۱۰۳
- اهمیت رسانه در تغییر افکار مردم ۱۰۵
- سه. مدیریت در دریافت به موقع و دقیق اخبار مورد نیاز ۱۰۶
- چهار. مدیریت در مقابله با بحران سازی ۱۰۹
۷. مدیریت اقتصادی ۱۱۲
- شاخص های تحقق عدالت اجتماعی ۱۱۵
- حوزه های مدیریت اقتصادی ۱۱۶
- اول. مالکیت و مدیریت منابع ثروت و تولید ۱۱۶
- أ. انفال ۱۱۷
- ب. خمس ۱۲۰
- ج. فیه ۱۲۲
- دوم. تنظیم مناسبات اقتصادی میان اشخاص ۱۲۴
- أ. ربا ۱۲۵
- مراد و معنای خبط ممسوس ۱۲۶
- علل حرمت ربا ۱۲۸
- سر حرمت شدید ربا ۱۲۸
- ب. تطفیف (کم فروشی) ۱۲۹

- فصل دوم: کاروردهای خاص دولت در بیان قرآن ۱۳۱
- بنیان اندیشه سیاسی اسلام، مبنای کاروردهای خاص دولت اسلامی ۱۳۳
- ضرورت تعریف کاروردهای خاص برای دولت ۱۳۴
۱. هدایت ۱۳۸

۱۴۱	یک. وجوب کارویزه هدایت برای دولت دینی
۱۴۲	دو. توقف زندگی دنیایی بر هدایت الهی و نتایج پیروی از آن
۱۴۵	پیروی از هدایت هادیان ضامن سعادت بشر
۱۴۶	پیامدهای مادی و معنوی پیروی نکردن از هدایت الهی
۱۴۸	بطلان ماهیت جامعه در تفکر مادی از نظر دین
۱۵۰	سه. هدایت‌گری نظام حاکمیت اسلامی به «دار السلام»
۱۵۱	دعوت تکوینی و تشریعی خداوند به «دار السلام»
۱۵۳	دعوت به «دار السلام» در دنیا و آخرت
۱۵۴	هدایت خداوند به ولایت حضرت علی (ع)
۱۵۶	چهار. ضرورت کارویزه بودن هدایت برای حکومت
۱۵۹	ساختاری بودن هدایت‌گری به حق در امام (ع)
۱۶۰	مقصود از هدایت به حق و نحوه آن
۱۶۲	اختصاص حق به خداوند و انحصار هدایت‌گری برای خدا
۱۶۳	بطلان تفکر پلورالیسم دینی
۱۶۶	۲. اظهار دین
۱۶۸	یک. اراده خداوند بر غلبه گفتمان دین بر دیگر گفتمان‌ها
۱۶۹	اراده دشمنان برای نابودی دین در میدان جنگ
۱۷۰	کارویزه اظهار دین در راستای تحقق اراده الهی
۱۷۱	غلبه حقیقی گفتمان دین در زمان حضرت مهدی (ع)
۱۷۳	ناخشنودی کافران و مشرکان و علل متفاوت آن
۱۷۵	ایجاد التقاط در دین، نقطه پیدایش شرک
۱۷۵	دو. تکلیف همگانی اظهار دین و نهی از تفرقه در آن
۱۷۷	دلالت آیه بر لزوم تشکیل حکومت در همه زمان‌ها
۱۷۸	اختلاف مفسران در تبیین معنای دین
۱۸۰	سه. غلبه گفتمان دین، غایت مبارزه با کافران

۳. امر به معروف و نهی از منکر ۱۸۳
- یک. امر به معروف و نهی از منکر، ویژگی صاحبان مقام ولایت ۱۸۷
- دو. امر به معروف و نهی از منکر، اولین وظیفه دولت در مدیریت اجتماعی ۱۸۹
- سه. امر به معروف و نهی از منکر، کارویزه مؤمنان پس از تشکیل حکومت ۱۹۲
- خائنان و کافران، جبهه مقابل اهل ایمان ۱۹۶
۴. اصلاح ۱۹۹
- یک. اصلاح، وظیفه خلیفه الله و مدیر جامعه دینی ۲۰۱
- دو. ضرورت اقدام به اصلاحگری با تمام توان ۲۰۳
- ارتباط نماز با نهی از بت پرستی و کم فروشی ۲۰۴
- علت حلیم و رشید خواندن شعیب رضی الله عنه ۲۰۵
- پاسخ شعیب رضی الله عنه و تأکید بر الهی بودن مأموریتش ۲۰۶
- تفاوت اصلاح و امر به معروف و نهی از منکر ۲۰۷
- نوسان مفهومی «اصلاح» و استفاده غلط از آن ۲۰۸
- سه. تلاش برای هلاک حرث و نسل، مصداق فساد ۲۱۱
۵. گواهی بر جامعه ۲۱۳
- یک. گواه بودن اهل بیت علیهم السلام بر جامعه و گواهی پیامبر صلی الله علیه و آله بر آنان ۲۱۶
- دو. گواه بودن حضرت عیسی علیه السلام بر جامعه در کنار رسالت ایشان ۲۲۱
- تلاش انبیا علیهم السلام برای حاکمیت و مدیریت جامعه ۲۲۴
- سه. گواهان بر جامعه همان معصومان عهددار حاکمیت ۲۲۵
- گواهان بر جامعه در دنیا، گواهان بر اعمال در قیامت ۲۲۶
- تعیین مصداق شهید، مبین معنای دولت دینی ۲۲۷

بخش ششم: رابطه دولت و مردم از منظر قرآن ۲۳۳

مقدمه ۲۳۵

فصل اول: تعریف مردم صاحب نقش در حکومت در بیان قرآن ۲۳۷

۱. مستضعفان، پیشوایان و وارثان حکومت در زمین ۲۴۰

تفاوت نقش آفرینی در حکومت با مشارکت سیاسی ۲۴۲

۲. بندگان صالح خدا وارثان حکومت زمین ۲۴۳

۳. مؤمنان نیکوکار، حکمرانان زمین ۲۴۷

توسعه دین، اولویت نخست نظام حاکمیت توحیدی ۲۴۸

توسعه دین مقدمه تحقق امنیت ۲۴۹

۴. پیامبر ﷺ و امت ایشان جانشینان خداوند در زمین ۲۴۹

فصل دوم: نسبت عهده‌داران حکومت با مردم در بیان قرآن ۲۵۱

۱. تساوی و برابری حاکمان با مردم ۲۵۴

یک. همانندی پیامبران ﷺ با مردم و سلطه نداشتن بر آنان ۲۵۴

همانندی پیامبران ﷺ با مردم در یک جهت خاص ۲۵۶

دو. برادری پیامبران الهی ﷺ با قومشان ۲۵۷

سه. همانندی پیامبر اکرم ﷺ با مردم ۲۵۸

چهار. مشورت کردن پیامبر اعظم ﷺ با مردم ۲۵۹

رحمت و مهربانی، اساس جریان ارتباطی پیامبر ﷺ با مردم ۲۶۰

۲. امتیاز نداشتن حاکمان بر مردم ۲۶۱

یک. درخواست نکردن اجر و بهره مادی پیامبران ﷺ از مردم ۲۶۲

دو. درخواست نکردن اجر و متکلف نبودن پیامبر اکرم ﷺ ۲۶۳

سه. نفی بهره‌طلبی پیامبران ﷺ در کلام مؤمن آل یاسین ۲۶۶

- چهار. مشمول قانون بودن عهده‌داران حکم همانند مردم ۲۶۷
- پنج. کيفر مضاعف پیامبر ﷺ در صورت تخلف از قانون ۲۶۸
- شش. مستثنی نبودن فرزند نوح علیها السلام از عذاب الهی ۲۷۳
- هفت. عذاب مضاعف زنان پیامبر ﷺ در صورت انحراف ۲۷۵

فصل سوم: رابطه و نحوه برخورد حکومت با مردم در بیان قرآن ۲۷۷

۱. رعایت اخلاق و رفتار از موضع برابر با مردم ۲۸۰
- یک. رأفت و مهربانی پیامبر ﷺ با مؤمنان ۲۸۰
- دو. نهایت فداکاری رسول اکرم ﷺ در هدایت مردم ۲۸۲
- سه. خیرخواهی پیامبران الهی علیه السلام نسبت به مردم ۲۸۳
- چهار. نرم‌خویی و عطف قلبی پیامبر اکرم ﷺ ۲۸۵
- پنج. مأمور شدن پیامبر ﷺ به عفو و گذشت ۲۸۶
- شش. اذن پیامبر ﷺ به مردم در کارهای اجتماعی ۲۸۷
- سر استغفار پیامبر ﷺ برای حنظله ۲۸۹
- پذیرش حاکمیت پیامبر ﷺ نشان ایمان واقعی ۲۸۹
- هفت. استغفار رسول خدا ﷺ برای متخلفان پشیمان ۲۹۰
- اعراض پیامبر ﷺ از متمایلان به حاکمیت طاغوت ۲۹۱
- معنای مطاع بودن رسولان الهی به اذن خدا ۲۹۲
۲. لزوم در نظر گرفتن ظرفیت و توان مردم در اجرای احکام ۲۹۴
- یک. امر به برپایی نظام ولایی در حال اعتدال ۲۹۷
- مطابقت آموزه‌های دین با فطرت ۲۹۸
- دو. ملاحظه ضعف انسان در تشریع احکام ۲۹۹
- نمونه‌ای از ضعف انسان برابر نفسانیات ۳۰۱
- سه. تکلیف هر فرد به مقدار توانمندی نفس وی ۳۰۲
- دلالت آیه بر انعطاف حقوق اسلامی ۳۰۳

۳۰۴	چهار. نفی وجود هرگونه سختی و دشواری در دین.....
۳۰۵	۳. توجه به مشکلات و نگرانی‌های مردم.....
۳۰۶	یک. نهی از متابعت هوای نفس در جریان حکومت.....
۳۱۱	حضرت داوود علیه السلام مظهر اجرای حاکمیت خداوند در زمین.....
۳۱۴	دو. سختی و دشواری رنج‌های مردم بر پیامبر صلی الله علیه و آله
۳۱۶	مراد از همانندی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با مردم.....
۳۱۸	توجه رسول خدا صلی الله علیه و آله به تعالی و پیشرفت جامعه.....
۳۱۸	معنای دقیق رأفت و رحمت پیامبر صلی الله علیه و آله بر مؤمنان.....
۳۱۹	شهروند درجه اول و درجه دوم در اندیشه اسلامی.....
۳۲۰	تفسیر آیه در کلام امام باقر علیه السلام
۳۲۱	آخرین آیه نازل بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

فصل چهارم: نقش مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی در بیان قرآن..... ۳۲۵

۳۲۸	۱. وحی الهی مبنای تصمیم‌گیری‌های سیاسی دولت دینی.....
۳۲۸	یک. حکمرانی بر اساس قانون وحی، نه خواست مردم.....
۳۳۲	جامعیت وحی، دلیل مبنا بودن آن برای عملیات سیاسی.....
۳۳۲	دو. تبعیت از شریعت نه خواست ناآگاهان.....
۳۳۳	سه. رنج و زحمت نتیجه اطاعت از خواسته‌های مردم.....
۳۳۴	چهار. اختیار نداشتن مردم برابر حکم خدا و رسول صلی الله علیه و آله
۳۳۴	مبنای تصمیم‌گیری‌های سیاسی در تفکر دموکراسی غربی.....
۳۳۷	۲. دخالت رأی و نظر مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی.....
۳۳۷	یک. مشورت در کارها و ویژگی اهل ایمان.....
۳۳۸	دو. مأمور شدن پیامبر صلی الله علیه و آله به مشورت با مردم.....
۳۴۰	علت دخالت رأی مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و حد آن.....
۳۴۰	ضرورت جذب حداکثری و دفع حداقلی.....

۳۴۱ سه. مأمور شدن پیامبر ﷺ به امر کردن بر اساس عرف

۳۴۴ نقش رأی مردم در سیاست و نظریه منطقه الفراغ

۳۴۷ فصل پنجم: مشارکت سیاسی مردم در بیان قرآن

۳۴۹ مقدمه

۳۴۹ یک. انواع جامعه از منظر اندیشه سیاسی

۳۵۱ دو. ساختار اجتماعی جامعه از نظر اسلام

۳۵۳ سه. تکلیف بودن مشارکت سیاسی در جامعه ولایی

۳۵۴ چهار. ابعاد مختلف مشارکت سیاسی

۳۵۵ اول. احساس مسئولیت نسبت به سرنوشت جامعه

۳۵۵ دوم. نظارت بر جریان مدیریت سیاسی جامعه

۳۵۵ سوم. دخالت در سیاست

۳۵۶ چهارم. اجرای احکام شرعی با تبیین مظهر اجرایی حاکمیت

۳۵۶ پنجم. خدمت‌رسانی و یاری رساندن

۳۵۷ ۱. بستر اجتماعی مشارکت سیاسی

۳۵۸ یک. قرار نداشتن غیر مؤمنان در چیشن‌های اجتماعی

۳۵۸ دو. ولایت نداشتن کافران بر مؤمنان

۳۶۵ سه. راه نداشتن همیشگی کافران بر مؤمنان

۳۵۹ لوازم ایمان حقیقی

۳۵۹ اول. داخل شدن ایمان در قلب

۳۶۰ دوم. مطابقت رفتار با گفتار

۳۶۱ سوم. قبول حاکمیت پیامبر ﷺ

۳۶۲ ۲. الزام‌های مشارکت سیاسی

۳۶۳ یک. پاکسازی سیاسی جامعه از نامحرمان

۳۶۴ دو. امر به معروف و نهی از منکر

۳۶۶	سه. رعایت الزام‌های جامعه اسلامی.....
۳۶۷	تفسیر آیه در کلام امام باقر (ع).....
۳۷۰	۳. محور مشارکت سیاسی.....
۳۷۰	امتیازهای اکتسابی، معیار قرار گرفتن افراد در محور مشارکت.....
۳۷۱	امتیازهای اکتسابی از نظر اندیشه سیاسی اسلام.....
۳۷۱	یک. ایمان و عمل صالح.....
۳۷۲	تلازم ایمان و عمل صالح و سرّ آن.....
۳۷۲	دو. تسلیم بودن برابر فرمان خدا.....
۳۷۴	سه. بهره‌مندی از دلیل روشن از سوی خداوند.....
۳۷۷	فهرست منابع.....